

رىكەوتىننامەسى

مافەكىشىنىڭ مۇنداقلىق كورتيەيەكى بەندەكان

بەندى ۱

پۇنساھى مىنداقلىق: ھەركەسىكى تەمەنى لە ھەژدە تىڭ نەپەرىيىنى بە مەرجى ياساى ولاتەكەى جۆرىكى تىرنەلىڭ ، بە مىنداقلىق دادەنرىڭ.

بەندى ۲

ناجوداكارى: ھەممو مافەكان بىڭ جىياوازى ھەممو مىنداقلىق دەگرەنەوھ . دەولەت دەبىڭ مىنداقلىق لە ھەممو جۆرە جوداكارى يەك بپارىيىڭى و ھەول بەدا بۆ بلاو كورتنەوھى ئەم مافانە .

بەندى ۳

باشتەرتىن بەرژەوھەندى يەكانى مىنالىق: لە ھەر كارىكىدا پەيوھەندى بە مىنداقلىق ھەبىڭ دەبىڭ باشتەرتىن بەرژەوھەندىيەكانى مىنداقلىق رەچاوبىكرىڭ . دەولەتەش دەبىڭ پاراستىن و چاودىرى مىنداقلىق دابىڭ بىكا بە لە بەرچاوبىگرتىنى ماف و ئەركەكانى دايك و باوك و بە خىوئەران .

بەندى ۴

جىڭ بەجىڭ كورتن: دەبىڭ دەولەت كار بىكا بۆ جىڭ بەجىڭ كورتنى ئەم مافانە

بەندى ۵

رۇلى باوان: دەبىڭ دەولەت رىز لە مافى باوان و بەر پىرسىيارىڭى يەكانىيان بگىرىڭ بۆ رىنمايى و پەرورەدى مىنداقلىق بە مەرجىڭ لەگەل تىوانا پەرەئەستىنەكانىياندا بگىرنىڭ .

بەندى ۶

مانەوھ گەشە: ھەممو مىنداقلىق مافى رىيانى ھەيو دەولەت پىويستە مانەو گەشەكورتنى مىنداقلىق دابىڭ بىكا .

بەندى ۷

ناورەگەزنامە: مىنداقلىق مافى ناوورەگەزنامەسى ھەيو مافى ئەوھشى ھەيو تا لە تىوانادا بىڭ باوانى بىناسىڭى و لەڭزىر چاودىرىڭ ياندا بىڭ .

بەندى ۸

پاراستىنى ناسنامە: دەولەت دەبىڭ ناسنامەسى مىنداقلىق بپارىيىڭىڭ (ناوورەگەزنامە و نەسەبى)

بەندى ۹

جىياپوئەوھ: مىنداقلىق مافى ئەوھى ھەيو لە ساىھى باوانىدا پەرورەدى بىڭ ئەگەر ئەمە دژى بەرژەوھەندى يەكانى نەبىڭ . ئەگەر جىياش بووھە مافى ئەوھى ھەيو پەيوھەندى يان پىئوھ بىكا .

بەندى ۱۰

بەيەك شادبوئەوھ: مىنداقلىق باوانى بۇيان ھەيو بەمەبەستى بەيەك شادبوئەوھ ھەر ولاتىڭىڭ بەجىڭ بەيىڭن و بچنە ھەر ولاتىڭىڭ تىر .

بەندى ۱۱

رېگرتن و گواستنه وهى ژۆره كى: دەولەت دەبى رى له حيجز كردن و رفاندن و گواستنه وهى ژۆره كى مندال بگرى له لايەن هەر كەس و لايەنئىكە وه.

بەندى ۱۲

راى مندال: دەبى رىگە بە مندال بدرى له و مەسلانەدا كە پەيوەندى يان پىئوهى هەيه راي خۆى بدا و حسابى بۆ بكرى.

بەندى ۱۳

ئازادى دەربىن: مندال مافى هەيه له چوارچىئوهى ياسادا بە ئازادى بىر و بۆچوونى خۆى دەربىرى.

بەندى ۱۴

ئازادى بىر بۆچوون: بەلە بەرچا و گرتنى مافى باوان، مندال مافى ئازادى بىر و بۆچوون و ئايى هەيه.

بەندى ۱۵

مافى كۆبوونە وه: مندال مافى كۆبوونە وه و دروست كردنى كۆمەلە و بوونە ئەندامى هەيه.

بەندى ۱۶

ژيانى تايبەتى: مندال مافى هەيه پارىزراوى بى له خۆهەلقورتاندن له ژيانى تايبەتى خۆى و خىزانى و نامەكانى و سووكايەتى پى كردن.

بەندى ۱۷

راگە ياندن: دەولەت دەبى دابىنى ئەوه بىكات زانىارى بە سوود لە رىگەى سەرچاوهى جۆراوجۆره وه دەگاتە دەست مندال و له زانىارى زيانەخش بيانپارىزى.

بەندى ۱۸

بەرسىيارىتى باوان: پەرودە كردن و بەخىوكردنى مندال ئەركى سەرەتايى داىك و باوكە و دەولەتەش لەم رووه وه يارمەتییان دەدا.

بەندى ۱۹

بەدرەفتارى: دەولەت دەبى مندال پىپارىزى له هەموو جۆره بەدرەفتارى و لىدان و ژۆر لىكردنىك له لايەن باوان و بەخىوكەرانى ترى مندالە وه و يارمەتى قورىانى ئەم جۆره كارانە بدات.

بەندى ۲۰

مندالى بى خىزان: دەولەت ئەركى بەخىوكردنى ئەو مندالانە دەگرىتە ئەستۆكە له خىزانىان دابراون چ له خىزانىكى تر دا يان له دامەزراوه گشتى يەكاندا.

بەندى ۲۱

گرتنە خۆ: ئەو دەولەتانهى گرتنەخۆيان قبوولە دەبى ئەم كارە بە رهچاوكردنى باشترين بەرژوهەندى يەكانى مندال و پەيرهوى ياسا ئەنجام بدەن.

بەندى ۲۲

په نابهران: دهولت دهې يارمته مندالانى په نابهر و نهوانه ده يانه وي بېنه په نابهر بدات و هاوکارى نه و ناژانسانه بکا که له م بواره دا کار ده که ن.

په ندى ۲۳

که م نه نامان: منداللى که م نه نام مافى چاوديرى تايبه تى و فيريون و راهينانيكى گونجاوى واى هه يه که ژيانىكى شهرافه تمه ندانه ي بۇ دابىن بکا و زياترين راده ي پشت به خو به ستن و تیکه ل بوونى کومه لايه تى بۇ مسوگه ر بکا.

په ندى ۲۴

تندروستى: مندال مافى باشترين چاوديرى تندروستى هه يه . دهولت دهې چاوديرى تندروستى سهره تايى و پاراستن بۇ هه موو مندالان دابىن بکا و هه ول بدا بۇ که م کردنه وه ي ريژه ي مردنى مندالان .

په ندى ۲۵

پيدا/چورونه وه: دهولت دهې به ريکوپيکى چاو به وه زعى نه و مندالاندا بخشينته وه که له بهر هوى جهسته يى و عه قلى به مه به ستنى چاوديرى و چاره و پاراستن له دامه زراوه کاندا داده نرين .

په ندى ۲۶

بيمه: مندال مافى هه يه که لک له دابىن کردنى (بيمه ي) کومه لايه تى وه ريگرى

په ندى ۲۷

ناستى ژيان: هه موو منداللى مافى ناستى ژيانىكى گونجاوى هه يه له گه ل گه شه ي جهسته يى و عه قلىدا بگونجى و نه مه ش نه ركى باوانه و دهوله تيش نه بى يارمته تى به جى گه ياندنى نه م نه رکه بدات.

په ندى ۲۸

خويندن: مندال مافى خويندنى هه يه و دهوله ت پيوسته لانى که م خويندنى سهره تايى ناچارى و خوراى بکات بۇ هه موان . سيسته مى قوتابخانه دهې له گه ل مافه کان و که رامه تى مندال دا بگونجى .

په ندى ۲۹

نامانجى خويندن: نامانجى خويندن نه بى په ره پيدانى که سايه تى و تواناکانى مندال بى و ناماده کردنى بى بۇ ژيانى داهاتوو . هه روه ها په ره پيدانى ريژگرتنى مندال له باوان و به ها نيشتمانى يه کان و مافى خه لکانى تر .

په ندى ۳۰

که مايه تى يه کان: مندالانى که مه نه ته وايه تى يه کان و دانيشتوانه نه سللى يه کان مافى نه وه يان هه يه زمان و نايين و کلتورى خويان به کار بينن .

په ندى ۳۱

يارى و سه رگه رمى: مندال مافى حه وانه وه و يارى و به شدارى کردنى چالاكى رو شنبيرى و هونه رى هه يه .

په ندى ۳۲

منداللى نيشکه ر: مندال دهې پاريزراو بى له نيشتيغالى نابورى و هه ر نيشيک که مه ترسى بوى هه بى و ريگر بى له به رده م گه شه ي جهسته يى و عه قلى و کومه لايه تى و خويندن و تندروستى دا .

بەندی ٣٣

مادەى بى ھۆشكەر: منداڵ دەبى پارىزراو بى لە بەكارھيئەتەى مادە بى ھۆشكەرەكان و ئىشيشى لە بەرھەم ھيئەتەى ئەو مادانەدا پى نەكەرى.

بەندی ٣٤

ئىستىغلالى سىكسى: منداڵ دەبى پارىزراو بى لە ھەموو جۆرەكانى ئىستىغلالى سىكسى.

بەندی ٣٥

رفاندن و فرۆشتن: دەولەت دەبى منداڵان بپارىزى لە پفاندن و فرۆشتن و بازرگانى پىوھە كردن.

بەندی ٣٦

ئىستىغلالى تر: منداڵ دەبى پارىزراو بى لە ھەموو جۆرە ئىستىغلالىكە كە زيان بە ھەر لايەنىكى خۆش گوزەرانى منداڵ بگەيەنى.

بەندی ٣٧

ئەشكەنجە و گرتن: منداڵ دەبى پارىزراو بى لە ئەشكەنجە و بەدرەفتارى و سزاو ئىعدام و حوكمى ئەبەدى. منداڵى گىراو دەبى دوور لە گەورە دابىرى و رەفتارى نامرؤفانەى لەگەل نەكەرى و ھەلومەرجى ياسايى بۆ برەخسىنىرى و پەيوەندى بە باوانىەوھە نەپچرى.

بەندی ٣٨

كيشەى چەكدار: نابى منداڵى خوار پازدە سال لە شەردا بەشدارى بكات. دەولەت دەبى پاراستن و چاودىرى پىويست بۆ ئەو منداڵانە دابىن بكا كە ئەكەونە ژىر كاريگەرى كيشەى چەكدار.

بەندی ٣٩

راھيئەتەوھە: دەولەت دەبى راھيئەتەوھە تىكەل بوونەوھەى كۆمەلايەتى بۆ ھەموو ئەو منداڵانە دابىن بكا كە گرفتارى كيشەى چەكدارو ئەشكەنجە و پشتگوى خستن و بەدرەفتارى و ھەر جۆرە ئىستىغلالىكى تر دەبن.

بەندی ٤٠

ئەو منداڵەى تاوانبار دەكەرى: دەبى تەمەنى لە بەرچاوبگىرى و بە شىوھەيەكى وا رەفتارى لەگەل بگىرى ھەست بە كەرامەتى لەكەدار نەبى و مافەكانى لە بەرچاوبگىرى و راويژكارى ياسايى و ھەر يارمەتى يەكى ترى بۆ دەستەبەربگىرى كە بۆ بەرگى پىويست بى. باشتريش وايە تا بتوانى منداڵ نەخريتە زىندان.

بەندی ٤١

باشترين ياساكان: ئەگەر ياسا دەولەتى يەكان يا ھەر ياسايەكى پەيرەوى كراو لە بوارى مافى منداڵ دا باشتر بوون لە بەندەكانى ئەم رىكەوتننامەيە ئەوا دەبى ئەوباشترانە پەيرەوى بگىرىن.

گۆپىنى بۆ كوردى: ناصح قەرەداغى، بەرپرسى راگەياندىنى يونيسيف

١٩٩٩